

DOI [https://doi.org/10.58442/2522-9931-2023-25\(54\)-168-190](https://doi.org/10.58442/2522-9931-2023-25(54)-168-190)

УДК 351: 352.075

Плахотнюк Олександр Олександрович,

аспірант кафедри публічного управління і проектного менеджменту

Навчально-наукового інституту менеджменту та психології

ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0009-0006-6622-472X>
alexplah@meta.ua

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ІНСТИТУТ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню сутності впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування, виходячи із положень законодавчих актів. Встановлено, що вплив держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування, на відміну від характеристики змісту служби в органах місцевого самоврядування та статусу посадових осіб місцевого самоврядування, є мало дослідженим в галузі знань публічного управління та адміністрування. Визначено, що вплив держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування – це сукупність закріплених державою у законах напрямів державної політики, що визначаються дії уповноважених органів державної влади щодо регулювання професійної діяльності громадян України в органах місцевого самоврядування. Досліджено характерні особливості впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування, виходячи із положень законів України, якими здійснювалося, здійснюється та буде здійснюватися його регулювання. На основі аналізу та порівняння напрямів державної політики, визначених Законами України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року № 3723-XII, «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07 червня 2001 року № 2493-III та «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 2 травня 2003 року № 3077-IX, виокремлено особливості впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування. Запропоновано, вплив держави на службу в органах місцевого самоврядування розглядати, зважаючи на три етапи розвитку інституту служби в органах місцевого самоврядування України, обумовлені часовими межами прийняття та дії цих законів. Обґрунтовано, що третій етап розвитку інституту служби в органах місцевого самоврядування, який

розпочнеться із набранням чинності Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 2 травня 2023 року № 3077-IX, характеризуватиметься зростанням впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування за критерієм рівня правового регулювання, мінімізацією – за рівнем фінансового забезпечення та залишиться незмінним за іншими критеріями. Констатовано, що такий підхід держави базується на нормах Конституції та законів України, зокрема Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», відповідає Європейській Хартії місцевого самоврядування та її економічних можливостях.

Ключові слова: інститут служби в органах місцевого самоврядування; вплив держави; державна політика; критерії визначення рівня впливу держави; правове регулювання; фінансове забезпечення.

ВСТУП/ INTRODUCTION

Постановка проблеми. Через шість місяців з дня його опублікування, але не раніше ніж через шість місяців з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року [№ 64/2022](#), затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року [№ 2102-IX](#), набуде чинності Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 2 травня 2023 року № 3077-IX (далі – Закон № 3077-IX). Цей Закон пройшов доволі довгий шлях до його прийняття парламентом, з урахуванням того, що його проєкт двічі вносився на розгляд парламенту Кабінетом Міністрів України (реєстр. № 2489 від 30.03.2015, реєстр. № 6504 від 05.01.2022).

Положення Закону № 3077-IX суттєво змінюють сутність інституту служби в органах місцевого самоврядування у порівнянні з його чинним регулюванням. З огляду на це, одні науковці вважають, що ухвалення Верховною Радою України нового Закону «Про службу в органах місцевого самоврядування» сприятиме встановленню нових правових та організаційних засад служби в органах місцевого самоврядування України як професійної та неупередженої діяльності, уточнення класифікації посад в органах місцевого самоврядування, а також приведення відповідно до вимог бюджетного законодавства, Закону «Про державну службу» та нової системи адміністративно-територіального устрою України [1, с.111]. Натомість інші вважають, що цей Закон базується на принципі

«...невтручання органів державної влади чи їх посадових осіб у здійснення ОМС та їх посадовими особами своїх повноважень з управління службою в ОМС» [2]. Питання впливу держави на службу в органах місцевого самоврядування були предметом дискусії і на етапі попереднього розгляду цього законопроекту [3]. Тому, на сьогодні і актуалізується потреба у теоретичному обґрунтуванні сутності впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування з огляду на його еволюцію в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування не було предметом самостійного наукового дослідження. Разом із тим останні дослідження служби в органах місцевого самоврядування присвячені таким питанням як новації законодавчого забезпечення служби в органах місцевого самоврядування в Україні (І. Лопушинський, Р. Плющ, В. Філіппова) [1], українському та зарубіжному досвіду її проблем та перспектив (І. Динник, І. Лазебна) [4], конституційно-правовому виміру права на службу в органах місцевого самоврядування (К. Гусейнов) [5], її особливостям як виду публічної служби (О. Бойко) [6]. У більш ранніх (до 2019 р.) дослідженнях, що здійснювалися такими науковцями як Є. Бородін, Б. Калиновський, Н. Липовська, Ю. Молчанова, К. Москальчук, І. Онасенко, К. Сьох, Н. Янюк, основним акцентом було питання удосконалення законодавчого регулювання служби в органах місцевого самоврядування, в тому числі прийняття нового закону та змісту його норм.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування в Україні.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**: дослідження еволюції впливу держави на цей інститут, виходячи із його законодавчого регулювання, а також визначення особливостей впливу держави відповідно до Закону № 3077-ІХ.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичним підґрунтям статті є визначення таких понять як «інститут служби в органах місцевого самоврядування» та «вплив держави», а також взаємозв'язку останнього із поняттям «державна політика щодо служби в органах місцевого самоврядування».

При визначенні поняття служби в органах за основу у даній статті беремо поняття цього терміну у Законі № 3077-ІХ, а саме – це публічна,

професійна діяльність громадян України, які займають посади в органах місцевого самоврядування, із забезпечення реалізації територіальними громадами права на місцеве самоврядування та здійснення окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом.

Термін «інститут» є багатоаспектним. Щодо служби в органах місцевого самоврядування його доцільно розуміти в аспекті правового інституту, під яким розуміється «регламентована та конкретизована правовим режимом цілісна сукупність однорідних юридичних норм, за допомогою яких здійснюється регулювання певної групи суспільних відносин через застосування відповідного методу правового регулювання з метою досягнення відповідної цілі (автор поняття Л. Заморська) [7, с. 81]. З огляду на таке поняття під інститутом служби в органах місцевого самоврядування слід розуміти сукупність юридичних норм, закріплених Законом № 3077-IX та підзаконними актами, прийнятими у розвиток його положень, за допомогою яких здійснюється регулювання професійної діяльності громадян України, які займають посади в органах місцевого самоврядування, із забезпечення реалізації територіальними громадами права на місцеве самоврядування та здійснення окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом.

Поняття «вплив держави» може бути сформульовано на основі визначень «вплив-державно-управлінський» як дія органів державної влади та управління як суб'єктів державно-управлінських відносин щодо реалізації державного управління, прийняття та здійснення державно-управлінських рішень (автор поняття В. Бакуменко) [8, с. 102] та «вплив політичний» як дії держави, політичних партій і рухів, інших суб'єктів політичних відносин щодо реалізації політичної влади, прийняття та здійснення політичних рішень (автори поняття В. Бакуменко, А. Михненко) [8, с. 102]. Відповідно, під впливом держави пропонується розуміти дії держави в особі утворених нею органів державної влади щодо реалізації державної політики у певній сфері суспільних відносин.

Наукові підходи до поняття державної політики різняться. З огляду на це, зупинимося та такому її розумінні як «дії системи органів державної влади згідно з визначеними цілями, напрямками, принципами для розв'язання сукупності взаємопов'язаних проблем у певній сфері суспільної діяльності» (автор поняття І. Розпутенко) [8, с. 144].

Таким чином, вплив держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування пропонується розуміти як сукупність закріплених державою у законах напрямів державної політики, що визначаються дії уповноважених органів державної влади щодо регулювання професійної діяльності громадян України в органах місцевого самоврядування.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для досягнення мети в ході дослідження використано системний підхід, а також такі методи наукового пізнання:

- *порівняльно-правовий* – для визначення сутності впливу держави на службу в органах місцевого самоврядування, відповідно до положень законодавчих актів, що регулювали/регулюють цей інститут від 1993 року до сьогодні;
- *аналізу, синтезу та узагальнення* – для виокремлення особливостей впливу держави на службу в органах місцевого самоврядування в Україні;
- *екстраполяція* – для прогнозування розвитку інституту служби в органах місцевого самоврядування, виходячи із впливу на нього держави, відповідно до Закону № 3077-ІХ.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

Пунктом другим постанови Верховної Ради України «Про введення в дію Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року № 3724-ХІІ (далі – Закон № 3724-ХІІ) встановлювалося, що дія цього Закону поширюється на працівників державних органів Республіки Крим, органів місцевого та регіонального самоврядування, які прирівнюються до відповідних категорій посад службовців, якщо інше не передбачено законодавством України. Такий підхід законодавця свідчив про те, що державна політика не розмежовувала ці два інститути, що було обумовлено положеннями Конституції України редакції 1978 року, яка не встановлювала чіткої межі між органами державної влади та органами місцевого самоврядування в Україні.

Відповідно до статті 6 Закону № 3724-ХІІ державна політика у сфері державної служби, а отже і служби в органах місцевого самоврядування, визначалася Верховною Радою України, а її основними напрямками були визначення основних цілей, завдань та принципів функціонування інституту державної служби, забезпечення ефективної роботи всіх державних органів відповідно до їх компетенції. Для проведення єдиної державної політики та функціонального управління державною службою було утворено Головне управління державної служби при Кабінеті Міністрів України [9], яке у 1999 році стало самостійним центральним органом виконавчої влади [10].

Щодо кількості посад службовців в органах місцевого самоврядування, то, виходячи із відкритих джерел (табл. 1), після прийняття Закону № 3724-ХІІ і до 2001 року (прийняття Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»), їх кількість варіювалася від 53 тис. до 67 тис., що приблизно становило близько третини від кількості посад в органах

державної влади. З огляду на інформацію, представлену у табл. 1 можна також стверджувати, що таке співвідношення посад зберігалось до прийняття 10 грудня 2015 року Закону України «Про державну службу» № 889-VIII.

Таблиця 1

**Інформація про кількість посад державної служби
та служби в органах місцевого самоврядування**

Роки	усього посад службовців	із них, кількість посад:	
		в органах місцевого самоврядування	державних службовців
1995	-	64054	-
1996	-	53152	-
1997	-	53194	-
1998	-	59416	-
1999	-	65605	-
2000	250879	67468	183411
2001	-	67660	-
2002	-	77442	-
2003	325960	85432	240528
2004	331040	89588	241452
2005	339049	91925	247124
2006	350770	95641	255129
2007	364263	98948	265315
2008	379289	100582	278707
2009	384197	100789	283408
2010	379283	99783	279500
2011	367308	99204	268104
2012	372856	98117	274739
2013	433269	97999	335270
2014	380257	84548	295709
2015	351835	83465	268370
2016	-	-	237756
2017	-	-	242028
2018	-	-	244605
2019	-	-	253216
2020	-	-	219838
2021	-	-	204869
2022 (на 31.12.2022)	-	-	207140
2023 (на 30.06.2023)	-	-	206206

Примітки:

1. Інформація про кількість посад в органах місцевого самоврядування за 1995–2007 роки отримана з [21, с. 588].

2. Інформація про кількість службовців за 2003–2008 роки отримана з [22, с. 7–9], [23, с. 117].

3. Інформація про кількість посад службовців за 2009–2015 роки отримана з [24].

4. Інформація про кількість державних службовців за 2016–2021 роки отримана з [25].

5. Інформація про кількість посад державних службовців за 2022 рік отримана з [26].

6. Інформація про кількість посад державних службовців за 2023 рік отримана з [27].

7. Інформація про кількість посад, починаючи з 2014 року, не містить інформації про посади в органах влади Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

8. Інформація про кількість інших посад у відкритих джерелах відсутня.

Проект Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» був зареєстрований Верховній Раді України 29 листопада 1999 року (реєстр № 1260) (далі – проект Закону № 1260) як законопроект, ініціаторам якого були народні депутати України. Однак, його прийняття відбулося лише 07 червня 2001 року, що, в тому числі, було обумовлено особливостями його проходження у Верховній Раді України та підписання Президентом України [див. дет. 11].

Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07 червня 2001 року № 2493-III (далі – Закон № 2493-III), з огляду на прийняття його після прийняття Конституції України та ратифікації Україною Європейської Хартії місцевого самоврядування, звужує вплив держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування [12]. Зокрема, Хартія місцевого самоврядування встановила, що: а) «головні повноваження і функції органів місцевого самоврядування визначаються конституцією або законом» (пункт 1 статті 4); б) «умови служби найманих працівників органів місцевого самоврядування повинні дозволяти добір висококваліфікованого персоналу з урахуванням особистих якостей та компетентності; для цього забезпечуються належні можливості професійної підготовки, винагороди та просування по службі» (пункт 2 статті 6); в) «умови діяльності місцевих обраних представників повинні забезпечувати вільне виконання ними своїх функцій» та ці умови «...повинні передбачати відповідне фінансове відшкодування витрат, що виникають при відповідній діяльності, а також, у разі необхідності, відшкодування втрачених доходів або винагороди за виконану роботу і відповідний захист соціального забезпечення» (пункти 1, 2 статті 7) [13].

Звуження впливу держави спостерігається не лише у напрямках державної політики у сфері служби в органах місцевого самоврядування, визначених Законом № 2493-III (див. дет. табл. 2), а й інших нормативно-правових актах, що приймаються після внесення проекту Закону № 1260 до Верховної Ради України. Зокрема, визначені у Стратегії реформування системи державної служби в Україні, затвердженій Указом Президента України від 14 квітня 2000 року № 599/2000 напрями реформування, вже не містили положень щодо служби в органах місцевого самоврядування.

Таблиця 2

**Напрями державної політики щодо інституту служби
 в органах місцевого самоврядування
 (відповідно до Законів № 2493-III та № 3077-IX)**

Державна політика у сфері служби в органах місцевого самоврядування здійснюється за такими напрямками	
Закон № 2493-III	Закон
1	2
Стаття 6. Державна політика щодо служби в органах місцевого самоврядування	Стаття 14. Державна політика у сфері служби в органах місцевого самоврядування
законодавче врегулювання служби в органах місцевого самоврядування та забезпечення її ефективності;	1) правове регулювання питань служби в органах місцевого самоврядування;
захист прав місцевого самоврядування;	
організація підготовки та перепідготовки кадрів для служби в органах місцевого самоврядування;	2) організація підготовки та підвищення рівня професійної компетентності виборних посадових осіб та службовців місцевого самоврядування;
правовий та соціальний захист посадових осіб місцевого самоврядування;	3) правовий та соціальний захист виборних посадових осіб та службовців місцевого самоврядування.
методичне та інформаційне забезпечення служби в органах місцевого самоврядування	
Консультативне та методичне забезпечення служби в органах місцевого самоврядування здійснюється центральним органом виконавчої влади з питань державної служби з урахуванням вимог чинного законодавства про місцеве самоврядування в Україні.	2. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері служби в органах місцевого самоврядування:

Продовження табл. 2

1	2
Методичну допомогу по організації і проходженню служби в органах місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»	
можуть надавати відповідні комітети Верховної Ради України. Контроль за дотриманням законодавства щодо служби в органах місцевого самоврядування здійснюється	1) розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів з питань служби в органах місцевого самоврядування;
відповідними органами державної влади в порядку, встановленому законом	2) забезпечує інформаційно-консультативне та методичне забезпечення служби в органах місцевого самоврядування;
	3) забезпечує формування та функціонування системи професійного навчання посадових осіб місцевого самоврядування;
	4) здійснює моніторинг за додержанням умов реалізації громадянами права на доступ до служби та проходження служби в органах місцевого самоврядування;
	5) здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом.
	3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері служби в органах місцевого самоврядування:
	1) здійснює адміністрування Єдиного порталу вакансій публічної служби, веб-порталу управління знаннями у сфері професійного навчання, а також розвиток, впровадження і технічне супроводження інформаційних, електронно-комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем у сфері, що належить до його компетенції;
	2) забезпечує визначення потреб у професійному навчанні посадових осіб місцевого самоврядування та формує пропозиції щодо обсягів державного замовлення;

Продовження табл. 2

1	2
	3) координує навчально-методичне забезпечення професійного навчання посадових осіб місцевого самоврядування;
	4) надає методичну допомогу службам управління персоналом;
	5) здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом

Однак, робити висновок про те, що вплив держави на інститут державної служби, відповідно до Закону № 2493-III, збувся суттєво, підстав немає, оскільки визначені у ньому напрями державної політики щодо цієї сфери, деталізувалися у конкретних законодавчих та підзаконних нормах. Такими законодавчими нормами є норми самого Закону № 2493-III, що встановлюють:

- спрямованість служби в органах місцевого самоврядування не лише на реалізацію територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування, а й на реалізацію окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом (стаття 1);
- принцип поєднання місцевих і державних інтересів (абзац третьої частини першої статті 40);
- здійснення проведення конкурсу, випробування та стажування при прийнятті на службу в органи місцевого самоврядування в порядку, визначеному законодавством України про державну службу (частина друга статті 10);
- можливість визначення іншими законами порядків організація навчання і підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування, просування їх по службі, визначення тривалості робочого часу, порядку здійснення ними службових відряджень та відшкодування витрат на ці відрядження, а також особливості їх дисциплінарної відповідальності та вирішення інших питань, пов'язаних із службою в органах місцевого самоврядування (стаття 19);
- визначення органом місцевого самоврядування умов оплати праці посадових осіб місцевого самоврядування визначаються, виходячи з умов оплати праці, встановлених для державних службовців відповідних категорій і посад (частина третя статті 21, яка з часом зазнала суттєвих змін, що були визнані неконституційними [14]);

- поширення дії Закону України «Про державну службу» на органи і посадових осіб місцевого самоврядування в частині, що не суперечить Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», цього Закону та іншим законам України, що регулюють діяльність місцевого самоврядування (пункт 2 Прикінцевих та Перехідних положень Закону).

Держава також уніфікувала свій вплив на посадових осіб місцевого самоврядування та державних службовців можливістю поширення на них законодавства України про працю у випадку відсутності законодавчого статутного регулювання окремих питань їх правового статусу, а з 1995 року – законодавчими актами щодо боротьби з корупцією, запобігання та протидії їй [15], [16], [17].

Однак, на нашу думку, все ж значною перевагою стало не саме прийняття Закону № 2493-III, а формування, завдяки ньому, розуміння суттєвих відмінностей служби в органах місцевого самоврядування від державної служби, і, відповідно виникнення статусу посадової особи місцевого самоврядування та звуження впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування. Такими суттєвими відмінностями стали:

- визначення основним принципом служби в органах місцевого самоврядування служіння територіальній громаді;
- складення посадовою особою місцевого самоврядування присяги на вірність громаді;
- виокремлення видів посад в органах місцевого самоврядування;
- закріплення виключно законодавчого регулювання правового статусу посадових осіб місцевого самоврядування;
- класифікація посад в органах місцевого самоврядування;
- формування та ведення кадрового резерву посадових осіб у порядку визначеному відповідною радою;
- затвердження сільським, селищним, міським головою, головою районної у місті, районної, обласної ради питань атестації посадових осіб місцевого самоврядування у відповідних положеннях, окрім тих питань, що визначені Законом № 2493-III;
- не поширення граничного віку перебування на службі в органах місцевого самоврядування на посадових осіб місцевого самоврядування, які обираються або затверджуються на відповідні посади;
- визначення місцевого бюджету джерелом формування фонду оплати праці посадових осіб місцевого самоврядування;
- відшкодування матеріальної шкоди, завданої територіальній громаді незаконними рішеннями сільських, селищних, міських голів, голів районних у місті, районних та обласних рад, їх заступників, керівників

управлінь, відділів, інших структурних підрозділів виконавчих органів місцевого самоврядування, діями чи бездіяльністю посадових осіб місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень, за рахунок місцевого бюджету в порядку, встановленому законом.

Відповідно, саме завдяки прийняттю Закону № 2493-III, науковці змогли стверджувати, що «сутністю організації служби є створення на підставі відповідного нормативного регулювання умов для ефективної реалізації на посадах в органах місцевого самоврядування повноважень відповідних органів» [18, с. 14].

У пояснювальній записці до проекту Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», внесеного на розгляд Верховної Ради України Кабінетом Міністрів України (реєстр. 6504 від 05.01.2022) зазначається, що його метою є «встановлення нових правових та організаційних засад служби в органах місцевого самоврядування як професійної та політично неупередженої діяльності, удосконалення механізму реалізації громадянами України права рівного доступу до служби в органах місцевого самоврядування, уточнення класифікації посад в органах місцевого самоврядування, що дозволить покращити умови оплати праці посадових осіб місцевого самоврядування, а також приведення у відповідність до вимог бюджетного законодавства та нової системи адміністративно-територіального устрою» [19].

Водночас, одним із аргументів при обґрунтуванні необхідності прийняття проекту Закону, у пояснювальній записці до нього, називається потреба «...у приведенні законодавства про службу в органах місцевого самоврядування у відповідність із Законом України «Про державну службу», який був прийнятий 10 грудня 2015 року та набрав чинності 01 травня 2016 року» [19].

З огляду на зазначене, вважаємо, що прийнятий 02 травня 2022 року Закон № 3077-IX змінює підходи держави щодо її впливу на інститут служби в органах місцевого самоврядування. Це спостерігається (див. дет. табл. 2) у тому, що державна політика у сфері служби в органах місцевого самоврядування передбачає:

- правове (а не законодавче) регулювання питань служби в органах місцевого самоврядування;
- наділення Національного агентства України з питань державної служби статусом органу «що забезпечує формування державної політики у сфері служби в органах місцевого самоврядування» та статусом органу «що реалізує державну політику у сфері служби в органах місцевого самоврядування» із деталізацією його повноважень.

Окрім цього, у Законі № 3077-ІХ, на відміну від Закону № 2493-ІІІ, вже не міститься положень щодо захисту державою прав місцевого самоврядування та забезпечення державою ефективності служби в органах місцевого самоврядування.

При цьому Закон № 3077-ІХ як і Закон № 2493-ІІІ до принципів служби в органах місцевого самоврядування, відносить такі як служіння територіальним громадам (спрямованості діяльності на реалізацію та захист права територіальних громад на місцеве самоврядування, забезпечення їх законних інтересів, визначених Конституцією та законами України) та поєднання місцевих і державних інтересів (обов'язок під час здійснення повноважень враховувати засади державної політики у відповідній галузі (сфері) (пункти 4, 5 частини першої статі 4 Закону № 3077-ІХ).

До інших норм Закону № 3077-ІХ, що деталізують форми і засоби впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування, на нашу думку, слід віднести положення про те, що:

- правове регулювання служби в органах місцевого самоврядування здійснюється не лише Конституцією України, законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а й актами Кабінету Міністрів України, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, а в Автономній Республіці Крим – також нормативно-правовими актами Верховної Ради Автономної Республіки Крим і Ради міністрів Автономної Республіки Крим, прийнятими в межах їхньої компетенції (частина перша статті 5);

- положення про службу управління персоналом в органі місцевого самоврядування, порядок проведення конкурсу на заміщення посад в органах місцевого самоврядування, порядок ведення та зберігання особових справ службовців місцевого самоврядування, порядок формування і організації роботи з кадровим резервом, порядок оцінювання результатів службової діяльності службовців місцевого самоврядування, порядок стажування службовців місцевого самоврядування, порядок складання індивідуальної програми професійного розвитку службовця місцевого самоврядування розробляються з урахуванням типових положень та типових порядків, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері служби в органах місцевого самоврядування (частина третя статті 17; частина третя статті 21; частина третя статті 34; частина п'ята статті 35; частина восьма статті 38; частина восьма статті 39; частина друга статті 40);

- визначення керівником служби в органах місцевого самоврядування спеціальних вимог до кандидата на зайняття посади службовця місцевого самоврядування відповідно до вимог закону, професійних стандартів (у разі наявності) та з урахуванням методичних рекомендацій, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері служби в органах місцевого самоврядування (частина п'ята статті 19).

Водночас держава встановила, що фінансове забезпечення служби в органах місцевого самоврядування здійснюється за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів (частина перша статі 46), хоча і передбачила можливість здійснення професійного навчання службовців місцевого самоврядування, зокрема у сфері публічного управління та адміністрування, в тому числі за рахунок коштів державного бюджету через систему професійного навчання в закладах освіти, установах, організаціях незалежно від форми власності, що мають право надавати освітні послуги, у тому числі за кордоном (частина друга статті 39). Іншими, встановленими цим Законом, фінансовими гарантіями держави для службовців місцевого самоврядування є положення абзацу другого частини першої статті 42, відповідно до якого «суми витрат та інші компенсації на відрядження службовців місцевого самоврядування не можуть бути нижче граничних сум витрат на відрядження, передбачених для державних службовців та інших осіб, які направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, що утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів та частина друга статі 48, відповідно до якої «розміри надбавок за ранги службовців місцевого самоврядування визначаються відповідною сільською, селищною, міською, районною у місті (у разі створення), районною, обласною радою, виходячи з розмірів надбавок за ранги державних службовців, затверджених Кабінетом Міністрів України».

Закріпивши одним із елементів присяги посадових особи місцевого самоврядування вірне служіння територіальній громаді (для посад у виконавчому апараті районної, обласної ради – територіальним громадам району, області) (абзац другий частини першої статті 33), держава також передбачила можливість переведення державного службовця на посаду службовця місцевого самоврядування може здійснюватися без проведення конкурсу в разі відповідності його професійної компетентності кваліфікаційним вимогам до відповідної посади (частина п'ята статті 41).

Відповідно, можна констатувати, що вплив держави на службу в органах місцевого самоврядування, виходячи із наведених вище положень, Закону № 3077-IX, за такими критеріями відповідно:

- а) рівнем правового регулювання – зростає;
- б) рівнем фінансового забезпечення – зменшується;
- в) рівнем правового та соціального захисту посадових осіб місцевого самоврядування, методичного та інформаційне забезпечення служби в органах місцевого самоврядування, організації підготовки та підвищення рівня професійної компетентності виборних посадових осіб та службовців місцевого самоврядування – не змінюється.

Такий підхід держави до зміни свого впливу на інститут служби в органах місцевого самоврядування, на нашу думку, є виправданим з огляду на здійснену в Україні реформу адміністративно-територіального устрою на місцевому рівні [20], яка свідчить про зростання довіри держави до органів місцевого самоврядування. Останнє має призвести і до подальшого зростання кількості посад в органах місцевого самоврядування, в тому числі, зважаючи на право сільських, селищних, міських, районних та обласних рад визначати їх кількість, і, відповідно, зменшення кількості посад державної служби, тенденція до якого стала помітною починаючи з 2016 року (див. дет. табл. 1).

Формально визначений Законом № 3077-IX вплив держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування сприятиме також подальшому формуванню громадянського суспільства в Україні, оскільки саме територіальні громади спроможні контролювати кількість посад та ефективність роботи службовців місцевого самоврядування.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Сутнісним наповненням впливу держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування, виходячи із теоретичних підходів до понять «інститут служби в органах місцевого самоврядування» та «вплив держави», є сукупність закріплених державою у законах напрямів державної політики, що визначаються дії уповноважених органів державної влади щодо регулювання професійної діяльності громадян України в органах місцевого самоврядування.

Вплив держави на інститут служби в органах місцевого самоврядування, зазнав змін, виходячи із двох етапів розвитку цього інституту в Україні:

1 етап: 16 грудня 1993 (прийняття Закону України «Про державну службу» – 07 червня 2001 року (прийняття Закону України «Про службу в

органах місцевого самоврядування», який характеризується повною ідентичністю інституту служби в органах місцевого самоврядування та інституту державної служби, і, відповідно, ідентичністю впливу держави на ці два інститути;

2 етап: з 07 червня 2001 року (прийняття Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування») – до набрання чинності Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 2 травня 2023 року, що характеризується створенням можливостей становлення цього інституту як самостійного, однак, при відсутності фінансової спроможності органів місцевого самоврядування здійснювати фінансове забезпечення посадових осіб місцевого самоврядування, існуванням суттєвого фінансового впливу держави на нього.

Із набранням чинності Законом № 3077-ІХ, розпочнеться третій етап розвитку інституту служби в органах місцевого самоврядування, на якому, держава, щодо інституту служби в органах місцевого самоврядування, за критерієм рівня правового регулювання посилить свій вплив, за критерієм рівня фінансового забезпечення – мінімізує свій вплив, за рівнем інших критеріїв – не змінить його. Такий підхід держави базується на нормах Конституції та законів України, зокрема Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», відповідає Європейській Хартії місцевого самоврядування та економічним можливостям держави.

Перспективи подальших досліджень. Інститут служби в органах місцевого самоврядування, виходячи із його бачення державою, визначеного Законом № 3077-ІХ, лише розпочинає своє становлення. Тому подальші наукові дослідження можуть стосуватися кожного із його елементів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] І. Лопушинський, В. Філіппова, та Р. Плющ, «Служба в органах місцевого самоврядування України: новації законодавчого забезпечення», *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, № 1(19), с. 103–113, 2022. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1\(19\)-103-113](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1(19)-103-113)
- [2] В. Дерезь, Що нового містить Закон «Про службу в органах місцевого самоврядування». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/UTdzHa> Дата звернення: Серп. 25, 2023.
- [3] Проект Закону про службу в органах місцевого самоврядування – розпочалося експертне обговорення до другого читання. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://decentralization.gov.ua/news/16029> Дата звернення: Серп. 25, 2023.

- [4] І. Лазебна та І. Динник, «Служба в органах місцевого самоврядування: українські реалії та зарубіжний досвід», *Вісник Херсонського національного технічного університету*, № 2(85), с. 254–259, 2023. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.2.36>
- [5] К. Гусейнов, «Дослідження права на службу в органах місцевого самоврядування: конституційно-правовий вимір», *Правові новели*, т. 3, № 12, с. 49–55, 2020. <https://doi.org/10.32847/ln.2020.12-3.07>
- [6] О. Бойко, «Публічна служба: проблеми та перспективи правового регулювання», на Міжнар. круглому столі *Модернізація професійної підготовки державних службовців в умовах глобальних викликів та сучасних змін в суспільстві*. Київ, 2021, с. 107–108.
- [7] Л. Заморська, «Інститут права як вираження правової нормативності та його властивості», на Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірантів складу *Правове життя сучасної України*. Одеса, 2013, с. 79–81.
- [8] Ю. Сурмін та ін. *Енциклопедичний словник з державного управління*. Київ, Україна : НАДУ, 2010.
- [9] Кабінет Міністрів України. (1994, Верес. 08). *Постанова № 631 «Про затвердження Положення про Головне управління державної служби при Кабінеті Міністрів України»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/631-94-%D0%BF#Text>
- [10] Верховна Рада України. (1999, Берез. 13). *Указ Президента України № 250/99 «Про зміни в системі центральних органів виконавчої влади України»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250/99/ed19990313#Text>
- [11] Є. Бородін, «Запровадження інституту служби в органах місцевого самоврядування в Україні (1990-ті – початок 2000-х рр.)», *Проблеми політичної історії України*, вип. 13, с. 237–255, 2018.
- [12] Верховна Рада України. (1997, Лип. 15). *Закон № 425/97-ВР «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80#Text>
- [13] Верховна Рада України. (1985, Жовт. 15). *Європейська хартія місцевого самоврядування*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
- [14] Верховна Рада України. (2008, Трав. 22). *Рішення Конституційного Суду України № 10-рп/2008 у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України "Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до*

- деяких законодавчих актів України" і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1-4, 6-22, 24-100 розділу II Закону України "Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України" (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України). [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08#Text>
- [15] Верховна Рада України. (1995, Жовт. 5). Закон № 356/95-ВР «Про боротьбу з корупцією». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80#Text>
- [16] Верховна Рада України. (2011, Квіт. 7). Закон № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17#Text>
- [17] Верховна Рада України. (2014, Жовт. 14). Закон № 1700-VII «Про запобігання корупції». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
- [18] О. Бедний, «Організаційно-правові основи служби в органах місцевого самоврядування в Україні», автореф. дис. канд. наук; Одес. нац. юр. акад. Одеса, 2003.
- [19] Верховна Рада України. (2022, Січ. 05). Проект Закону про службу в органах місцевого самоврядування. [Електронний ресурс].
Доступно: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73563
- [20] Верховна Рада України. (2020, Лип. 17). Постанова № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>
- [21] В. Куйбіда та ін. Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи. Київ, Україна : ТОВ «Геопринт», 2009.
- [22] Державна служба в цифрах. 2010. Київ: Головне управління державної служби України, 2010.
- [23] Статистичний щорічник України. Розділ 6 Державні службовці. Київ : Держ. комітет статистики України, 2008. [Електронний ресурс].
Доступно: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm
Дата звернення: Серп. 26, 2023.
- [24] Статистичні бюлетені за 2009–2015 роки. [Електронний ресурс].
Доступно: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/11/Arch_ds_bl.htm
Дата звернення: Серп. 26, 2023.
- [25] В. Богатир, Щодо кількості державних службовців та центральних органів виконавчої влади. [Електронний ресурс].

Доступно: https://dostup.pravda.com.ua/request/shchodo_kilkosti_dierzhavnikh_sl

Дата звернення: Серп. 26, 2023.

- [26] Статистичні дані КСДС, 2019–2022. *Національне агентство України з питань державної служби*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://nads.gov.ua/diyalnist/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv/2019-2021-roki> Дата звернення: Серп. 26, 2023.
- [27] Статистичні дані про кількісний склад державних службовців станом на 30.06.2023. *Національне агентство України з питань державної служби*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/f4bWAP> Дата звернення: Серп. 26, 2023.

THE INFLUENCE OF THE STATE ON THE SERVICE INSTITUTE IN LOCAL GOVERNMENT BODIES IN UKRAINE

Oleksandr Plakhotniuk,

Postgraduate student of the Department of public administration and Project Management Educational and Scientific Institute of Management and Psychology.

SIHE «University of Educational Management».

Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0009-0006-6622-472X>
alexplah@meta.ua

Abstract. The article is devoted to the theoretical substantiation of the essence of the influence of the state on the institution of service in local self-government bodies, based on the provisions of legislative acts. It is established that the level of the State influence on the institution of service in local self-government bodies, in contrast to the characteristics of the content of service in local self-government bodies and the status of local self-government officials, is poorly researched in the field of knowledge of public management and administration. It was determined that the influence of the State on the institution of service in local self-government bodies is a set of public policy directions established by the State in laws, which determine the actions of authorized public authorities regarding the regulation of the professional activities of Ukrainian citizens in local self-government bodies. The characteristic features of the influence of the State on the institution of service in local self-government bodies were studied, based on the provisions of the laws of Ukraine, which were, are and will be regulated. Based on the analysis and comparison of the directions of the State policy defined by the Laws of Ukraine "On Civil

Service" dated December 16, 1993 No. 3723-XII, "On Service in Local Self-Government Bodies" dated June 7, 2001 No. 2493-III and "On Service in Bodies of local self-government" dated May 2, 2003 No. 3077-IX, the peculiarities of the influence of the State on the institution of service in local self-government bodies are highlighted. It is proposed that the influence of the State on the service in local self-government bodies should be considered, taking into account the three stages of development of the institution of service in local self-government bodies in Ukraine, due to the time limits for the adoption and operation of these laws. It is substantiated that the third stage of the development of the institution of service in local self-government bodies, which will begin with the entry into force of the Law of Ukraine "On Service in Local Self-Government Bodies" dated May 2, 2023 No. 3077-IX, will be characterized by the growing influence of the State on the institution of service in local self-government bodies by the criterion of the level of legal regulation, minimization by the level of financial support and will remain unchanged by other criteria. It is stated that this approach of the State is based on the norms of the Constitution and laws of Ukraine, in particular the Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine", corresponds to the European Charter of Local Self-Government and its economic capabilities.

Keywords: institute of service in local self-government bodies; state influence; state policies; criteria for determining the level of state influence; legal regulation; financial support.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] I. Lopushynskyi, V. Filippova, ta R. Pliushch, «Sluzhba v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy: novatsii zakonodavchoho zabezpechennia», Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia, № 1(19), s. 103–113, 2022. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1\(19\)-103-113](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1(19)-103-113)
- [2] V. Derets, Shcho novoho mistyt Zakon «Pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/UTdzHa> Data zvernennia: Serp. 25, 2023.
- [3] Proekt Zakonu pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia – rozpochalosia ekspertne obhovorennia do druhoho chytannia. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://decentralization.gov.ua/news/16029> Data zvernennia: Serp. 25, 2023.

- [4] I. Lazebna ta I. Dynnyk, «Sluzhba v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia: ukraïnski realii ta zarubizhnyi dosvid», Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu, № 2(85), s. 254–259, 2023. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.2.36>
- [5] K. Huseinov, «Doslidzhennia prava na sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia: konstytutsiino-pravovyi vymir», Pravovi novely, t. 3, № 12, s. 49–55, 2020. <https://doi.org/10.32847/ln.2020.12-3.07>
- [6] O. Boiko, «Publichna sluzhba: problemy ta perspektyvy pravovoho rehuliuвання», na Mizhnar. kruhlomu stoli Modernizatsiia profesiinoi pidhotovky derzhavnykh sluzhbovtziv v umovakh hlobalnykh vyklykiv ta suchasnykh zmin v suspilstvi. Kyiv, 2021, s. 107–108.
- [7] L. Zamorska, «Instytut prava yak vyrazhennia pravovoi normatyvnosti ta yoho vlastyvosti», na Mizhnar. nauk. konf. prof.-vykl. ta aspirantiv skladu Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy. Odesa, 2013, s. 79–81.
- [8] Yu. Surmin ta in. Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia. Kyiv, Ukraina : NADU, 2010.
- [9] Kabinet Ministriv Ukrainy. (1994, Veres. 08). Postanova № 631 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Holovne upravlinnia derzhavnoi sluzhby pry Kabineti Ministriv Ukrainy». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/631-94-%D0%BF#Text>
- [10] Verkhovna Rada Ukrainy. (1999, Berez. 13). Ukaz Prezydenta Ukrainy № 250/99 «Pro zminy v systemi tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250/99/ed19990313#Text>
- [11] Ye. Borodin, «Zaprovadzhennia instytutu sluzhby v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini (1990-ti – pochatok 2000-kh rr.)», Problemy politychnoi istorii Ukrainy, vyp. 13, s. 237–255, 2018.
- [12] Verkhovna Rada Ukrainy. (1997, Lyp. 15). Zakon № 425/97-VR «Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi khartii mistsevoho samovriaduvannia». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80#Text>
- [13] Verkhovna Rada Ukrainy. (1985, Zhovt. 15). Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
- [14] Verkhovna Rada Ukrainy. (2008, Trav. 22). Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy № 10-rp/2008 u spravi za konstytutsiinymy podanniamy Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen statti 65 rozdil I, punktiv 61, 62, 63, 66 rozdil II, punktu 3 rozdil III Zakonu Ukrainy "Pro Derzhavnyi

- biudzhet Ukrainy na 2008 rik ta pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy" i 101 narodnoho deputata Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen statti 67 rozdil I, punktiv 1-4, 6-22, 24-100 rozdil II Zakonu Ukrainy "Pro Derzhavnyi biudzhет Ukrainy na 2008 rik ta pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy" (sprava shchodo predmeta ta zmistu zakonu pro Derzhavnyi biudzhет Ukrainy). [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08#Text>
- [15] Verkhovna Rada Ukrainy. (1995, Zhovt. 5). Zakon № 356/95-VR «Pro borotbu z koruptsiieiu». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80#Text>
- [16] Verkhovna Rada Ukrainy. (2011, Kvit. 7). Zakon № 3206-VI «Pro zasady zapobihannia i protydii koruptsii». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17#Text>
- [17] Verkhovna Rada Ukrainy. (2014, Zhovt. 14). Zakon № 1700-VII «Pro zapobihannia koruptsii». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
- [18] O. Bednyi, «Orhanizatsiino-pravovi osnovy sluzhby v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini», avtoref. dys. kand. nauk; Odes. nats. yur. akad. Odesa, 2003.
- [19] Verkhovna Rada Ukrainy. (2022, Sich. 05). Proekt Zakonu pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73563
- [20] Verkhovna Rada Ukrainy. (2020, Lyp. 17). Postanova № 807-IX «Pro utvorennia ta likvidatsiiu raioniv». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>
- [21] V. Kuibida ta in. Administratyvno-terytorialnyi ustrii Ukrainy. Istoriia. Suchasnist. Perspektyvy. Kyiv, Ukraina : TOV «Heoprynt», 2009.
- [22] Derzhavna sluzhba v tsyfrakh. 2010. Kyiv: Holovne upravlinnia derzhavnoi sluzhby Ukrainy, 2010.
- [23] Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy. Rozdil 6 Derzhavni sluzhbovtsi. Kyiv : Derzh. komitet statystyky Ukrainy, 2008. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv u/01/Arch zor zb.htm>
Data zvernennia: Serp. 25, 2023.
- [24] Statystychni biuleteni za 2009–2015 roky. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv u/11/Arch ds bl.htm>
Data zvernennia: Serp. 25, 2023.
- [25] V. Bohatyр, Shchodo killkosti derzhavnykh sluzhbovtziv ta tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady. [Elektronnyi resurs].

Dostupno: https://dostup.pravda.com.ua/request/shchodo_kilkosti_derzhavnikh_sl

Data zvernennia: Serp. 25, 2023.

- [26] Statystychni dani KSDS, 2019–2022. Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby. [Elektronnyi resurs].

Dostupno: <https://nads.gov.ua/diyalnist/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv/2019-2021-roki>

Data zvernennia: Serp. 25, 2023.

- [27] Statystychni dani pro kilkisnyi sklad derzhavnykh sluzhbovtsiv stanom na 30.06.2023. Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/f4bWAP> Data zvernennia: Serp. 25, 2023.

*Стаття надійшла до редакції
10 вересня 2023 року*